

UTBLICK SCHWEIZ

Direktförsäljning av kött är en av de viktiga inkomstkällorna för Philipp Ramser och hans fru Melanie på gården Horbermatt.

Foto: Kristina Hansén

TEMA

Schweiz har cirka 48 000 lantbruksföretag och ligger i topp i världen vad gäller subventioner till jordbruket.

Fakta: Gården Horbermatt

Drivs av: Philipp och Melanie Ramser.

Inriktning: Ekologisk produktion av kött och chark, mjöl, potatis, äppelmust. Säljer ved och byggnadsvirke från skogen. Arrangerar en mängd aktiviteter på gården för barn, bland annat sommarläger och lantbruksundervisning för skolor.

Areal: 8,7 hektar egen jordbruksmark och 5 hektar arrende. 2,5 hektar skog.

Djur: Två amkor som får var sin kalv per år och därtill ammar upp till fyra kalvar vardera. 15–20 dikor. Fyra hästar. Två getter.

Generösa subventioner till schweiziskt lantbruk

OBERBAL/TRIMSTEIN
Det schweiziska jordbruket är bland de högst subventionerade i världen och i svårbrukade delar av Alperna kan 80 procent av gårdsinkomsten komma från staten. Men i flackare delar av landet är stöden betydligt lägre. Det skärper de små gårdarnas krav på alternativa intäktskällor.

På toppen av en gräsbevuxen kulle står lantbrukaren Philipp Ramser med några av gårdens nötkreatur. Han pekar mot de ännu brantare markerna längre bort.

– Allt detta brukas med hjälp av traktor. Men här är det nästan platt i jämförelse med marken där borta, säger han och ler.

Hur är det att köra där det är så brant?
– Jag älskar det. Det går inte att vara nervös men man behöver köra väldigt lugnt och hellre pausa en gång för mycket.

Att kompensera för utmanande odlingssterräng är ett av motiven bakom Schweiz generösa jordbrukssubventioner. Alplanet finns i toppen när OECD rankar storleken på länders jordbrukarstödet i förhållande till jordbrukets intäkter. Försörjningsberedskap och att hålla landskapet levande för biologisk mångfald och turism är

ytterligare skäl till att i snitt halva jordbruksinkomsten kommer från staten. Det är betydligt högre än de 16 procent som är genomsnittet i EU.

Arrangera aktiviteter

Philipp och Melanie Ramsers gård Horbermatt ligger däremot nära EU-nivån. Strax söder om huvudstaden Bern driver de ett ekologiskt jordbruk med knappt 14 hektar åker och bete för cirka 20 nötkreatur, ett par getter och fyra hästar. Men det är inte jordbruket som genererar de huvudsakliga intäkterna.

De räknar med att direktförsäljning av kött står för ungefär en sjättedel, de statliga direktstöden för en sjättedel och uthyrning av bostäder på gården för ytterligare en sjättedel av intäkterna. Resten, det vill säga hälften, tjänar de på att arrangera aktiviteter på gården för barn. Som att ta emot skolklasser för lantbruksundervisning, ordna födelsedagskalas och sommarläger för barn mellan fem och tio år. Under sommarlovsveckorna stannar barnen över dagen och får bland annat rida, klappa djur och hjälpa till med utfodring. Lägerkostnaden är 100 schweizerfranc (cirka 1 200 kronor) per barn och dag.

– Det gör att vi kan tjäna tillräckligt för att vi båda ska kunna jobba hemma, säger Melanie Ramser. Det var hon som började utveckla aktiviteterna för un-

gefår 15 år sedan när hon var föräldraledig med det första av parets tre barn.

24 hektar genomsnittlig storlek

20 kilometer österut är landskapet något plattare och intill ett majsält ligger Biohof Trimstein som drivs av Katrin Portmann och Hannes Moser. Det ekologiska jordbruket omfattar 14 hektar efter det att gården delades i samband med ett generationsskifte för några år sedan. Då behöll Hannes farbror 26 hektar åker och bete för att kunna fortsätta med mjölkproduktionen.

I Schweiz är den genomsnittliga gårdsstorleken 24 hektar men även med schweiziska mått räknas Biohof Trimstein som småskalig. Den lantbrukskategorin har två val, enligt Katrin Portmann.

– Antingen satsa på intensiv produktion eller göra så lite som möjligt för att få jordbrukarstöden och sedan ha ett arbete till vid sidan av gården, säger hon.

Mobilt stall med utehöns

De har satsat på grönsaksodlingen och direktförsäljning av framför allt ägg från de 900 utehönsen i ett mobilt hönsstall. Med ved från gårdens 10 hektar skog står de även för uppvärmningen av en skola och 20 lägenheter i byn. Statliga direktstöd utgör endast 7 procent av gårdens intäkter.

– Det är väldigt lite både för att vara en gård i Schweiz och i den här regionen där det vanliga är att 25 procent av inkomsterna utgörs av direktstöd.

Diversifieringen har varit nödvändig eftersom stödsystemet enligt Katrin Portmann inte premierar små gårdar. Undantaget är om de ligger i bergen med utmanande topografi och kort odlingsäsong. Men det är väldigt svårt att skapa ett system som fungerar för alla, konstaterar hon.

– Subventionerna behövs men systemet har blivit väldigt komplicerat och kräver massvis med administration och kontroller för att upprätthållas. Jag tror att alla lantbrukare skulle föredra att vi i stället får tillräckligt betalt för de produkter vi producerar.

I gårdsbutiken är hyllorna fyllda av grönsaker och ägg och via kylda varuautomater säljs gårdsförädlade soja-produkter som tofu och även kött från gårdens åtta grisar. I den tätbefolkade huvudstadsregionen finns det gott om kunder som kan tänka sig att betala mer för närproducerade ekologiska varor.

– Vi har visserligen bättre odlingsförutsättningar här än i bergen men konkurrensen är också väldigt hård, säger Katrin Portmann.

Kristina Hansén 010-184 42 97
kristina.hansen@landlantbruk.se

Hannes Moser är lantbrukare, agronom och snickare och har byggt det mobila hönsstallet som gör det möjligt att dagligen förse hönsen med färskt gräs.

Fakta: Biohof Trimstein

Drivs av: Katrin Portmann och Hannes Moser.

Inriktning: Ekologisk grönsaks-, ägg- och köttproduktion samt förädling av närodlat soja till tofu. Direktförsäljning av produkterna i gårdsbutiken och genom samarbete med lokala livsmedelsbutiker.

Använder virke från skogen för att sälja uppvärmning av skolan och 20 lägenheter i byn.

Areal: 14 hektar jordbruksmark och 10 hektar skog.

Djur: Upp till 900 värphöns i mobilt hönsstall, åtta grisar och 18–20 nötkreatur.

Katrin Portmann på Biohof-Trimstein lägger ner mycket kraft på marknadsföring av gårdens produkter.

Fakta: Schweizisk jordbrukspolitik

■ I genomsnitt kommer 49 procent av jordbrukarinkomsten i Schweiz från statliga stöd. Det är mer än tre gånger så mycket som snittet i OECD-länderna.

■ Politiken som gäller i en period om fyra år karaktäriseras av betydande direktstöd där gårdarna behöver uppfylla två villkor på miljöområdet. Olika hållbarhetsaspekter premieras snarare än hög produktion.

■ Det schweiziska systemet för jordbrukssubventioner är mer likt EUs än Norges, där staten och bondeförbunden fortfarande har årliga förhandlingar om priserna på jordbruksvaror.

■ Utöver direktstöden stötts det inhemska jordbruket genom omfattande gränsskydd med höga tullar utanför tullkvoterna. Men den exportberoende mjölksektorn berörs bara delvis (kon-

sumtionsmjölk, yoghurt, grädde och liknande berörs men inte osten).

■ 2020–2022 var de inhemska priserna i genomsnitt 46 procent högre än världsgenomsnittet.

■ Sedan 1980-talet har gradvisa reformer gjorts för att liberalisera jordbrukshandeln och minska stöden till jordbruket men sedan början av 2010 har det stått förhållandevis stilla.

■ Systemet med direktbetalningar infördes i början av 1990-talet för att råda bot på kraftiga produktionsöverskott, höga statliga utgifter och dyra livsmedel. Det fanns även ett internationellt tryck på att fasa ut marknadssubventioner och liberalisera handelspolitiken.

Källa: OECD Agricultural policy monitoring and evaluation (2023)

» Virkon™

Friska djur är en bra affär.

God hygien minskar risken för produktionsbortfall. Med Virkon™ S* stoppar du allvarliga smittor innan de når din besättning. Desinficera stallar, vattenledningar och utrustning eller använd i det dagliga stövelbadet. Läs mer på virkon.se/virkon-s

Dokumenterat mest effektivt!

Dödar alla kända virusfamiljer, bakterier och svampar.

Stoppa smitta med Virkon™ S – en produkt till allt.

*Marknadens mest effektiva och prisvärda desinfektionsmedel. 10 kg räcker till 5 000 m².

Virkon™ S distribueras av Pharmaxim AB.